УДК 373.55-057.875

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РІЗНОГО ПРОФІЛЮ

В'ячеслав ШУТЄЄВ, Ольга СУТУЛА, Наталія КОЧІНА, Василь СУТУЛА

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Мета дослідження полягала в аналізі особливостей прояву мотивації досягнення у студентів вищих навчальних закладів різного профілю. У дослідженні взяли участь 1029 студентів п'яти вишів. Результати дослідження свідчать про те, що в середовищі студентської молоді високий рівень мотивації досягнення має сталу величину і проявляється в середньому в 3,3%–4,4% студентів. Отримані результати свідчать про існування загальної тенденції зменшення мотивації досягнення у студентів за період їх навчання у вузі.

Ключові слова: студенти, мотивація, потреба, досягнення, навчання, оцінка, норма.

Постановка проблеми. Мотивація займає провідне місце в структурі особистості і є одним з основних понять, яке використовується для пояснення поведінки людини [4, 13]. У цьому контексті мотив розуміється як усвідомлена потреба і як предмет потреби, а також ототожнюється з потребою. Отже, потреби людини є характеристиками її особистості, які відображають її біологічну та соціальну природу [14]. З цього приводу відомий філософ А. Спіркін зауважував, що все наше життя знаходиться у фатальній залежності від задоволення наших потреб: без цього життя гине [11]. Проблеми формування, розвитку та механізми реалізації потреб людини досліджуються в межах різних наук – соціології, психології, філософії, педагогіки, фізкультурології [5, 6, 8, 10, 12]. Окреслені напрями наукового пошуку, які з різних сторін розкривають сутність процесу формування особистості [1], створюють об'єктивні передумови для дослідження особливостей прояву мотивації досягнення у студентської молоді [9]. Очевидно, що використання результатів таких досліджень у сфері фізичного виховання студентської молоді дозволить із більшою об'єктивністю організовувати педагогічний процес. На цей час ця проблема залишається усе ще недостатньо розробленою [3, 7, 9]. Необхідність комплексного вивчення означених проблем випливає з нормативних актів, які регламентують діяльність у сфері фізичного виховання студентської молоді (Закони України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про фізичну культуру і спорт", «Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах» та ін.). Отже, дослідження, щодо з'ясування різних аспектів формування мотивації у студентів є актуальними й мають практичне значення, оскільки становлять основу для розробки інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на формування у студентів вищих навчальних закладів різного профілю особистісної фізичної культури.

Мета статті – визначити рівень прояву мотивації досягнення у студентів вищих навчальних закладів різного профілю.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувалась методика Орлова Ю.М. [1]. Рівень мотивації досягнення оцінювався за допомогою спеціальної шкали, яка складається з 22 суджень, з приводу яких можливі 2 варіанти відповідей – «так» чи «ні». Відповіді, що збігаються з ключовими (за кодом) підсумовуються (по одному балу за кожну таку відповідь). Шкала потреби в досягненні має децільні (станові) норми, тому конкретний результат оцінювався за допомогою спеціальної таблиці [1].

У дослідженні взяли участь студенти Харківської державної академії фізичної культури (ХДАФК) (n = 236), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (ХГПА) (n=334), Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського (ВДПУ) (n=294), Запорізького національного технічного університету (ЗНТУ) (n=97), Донецького національного медичного університету ім. Максима Горького (ДНМУ) (n=68). Під час аналізу отриманих матеріалів використовувались не абсолютні показники (кількість студентів), а виражені у відсотках середні групові значення результатів

© Шутєєв В., Сутула О., Кочіна Н., Сутула В., 2014

дослідження по кожному курсу, а також по кожному вишу. Саме ці показники (відносні) дозволяють об'єктивно проводити порівняльний аналіз між сформованими вибірковими сукупностями.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося в рамках комплексного наукового проекту «Теоретико-методологічні засади формування особистісної фізичної культури у дітей і молоді як основи їх здоров'я» (державний реєстраційний номер 0113U001205).

Виклад основного матеріалу. Узагальнені результати проведених досліджень свідчать про те, що в середовищі студентської молоді високий рівень мотивації досягнення має достатньо сталу величину і проявляється в середньому по кожному ВНЗ близько в 3,3–4,4% студентів (рис. 1). Отримані результати свідчать про те, що співвідношення кількості студентів, які мають середній та низький рівень мотивації досягнення, має нестабільний характер і не залежить від профілю ВНЗ. Так, у студентів факультету фізичного виховання ХГПА, студентів ХДАФК і студентів ЗНТУ цей показник має майже одинакову величину, відповідно, 0,76, 0,68, 0,75. Водночас, як у студентів ДНМУ та студентів ВДПУ дане співвідношення має інші пропорції, відповідно 2,1 та 1,1.

Результати проведеного дослідження дозволили виділити динаміку змін потреби досягнення у студентів за період їх навчання у навчальному закладі (рис. 2). Вони свідчать про те, що високий рівень мотивації досягнення притаманний лише для частини студентів першого та другого курсів.

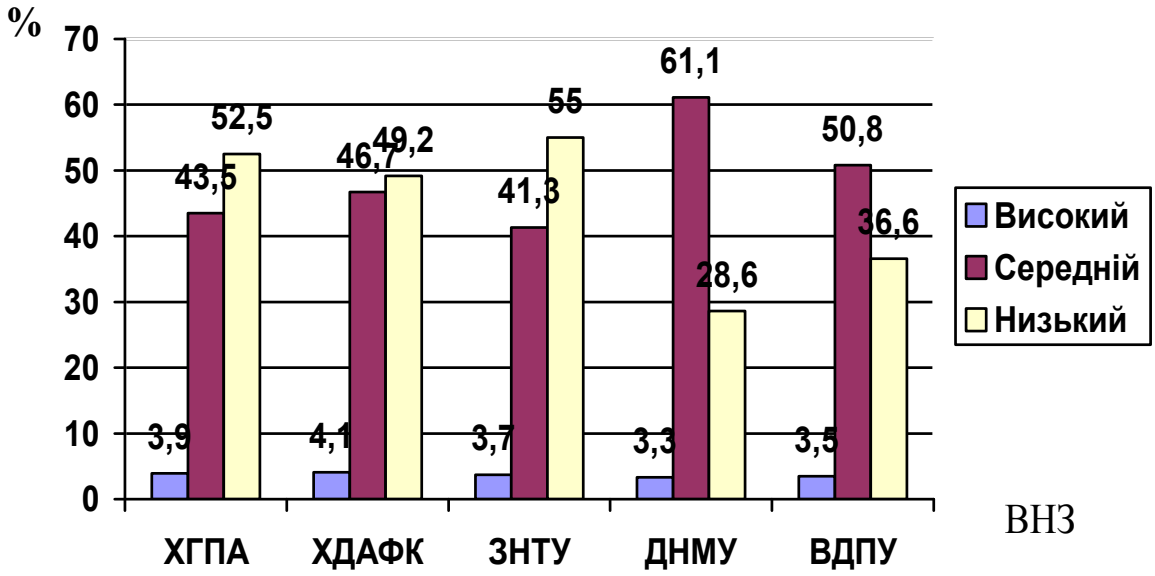

Рис. 1. **Рівень прояву мотивації досягнення у студентів різних ВНЗ (у відсотках)**

Так, на першому курсі ХГПА навчається близько 7,5% студентів з високим рівнем мотивації, у ХДАФК на першому курсі таких студентів близько 9,3%, а у ВДПУ – 4%. На другому курсі в цих закладах кількість студентів з високим рівнем мотивації досягнення практично не змінилася. Однак, як свідчать результати дослідження, уже на третьому та четвертому курсах у названих вишах відсутні студенти з високим рівнем мотивації досягнення. Звертає на себе увагу і той факт, що в усіх ВНЗ на четвертому курсі суттєво збільшилась, порівняно з третім, кількість студентів з низьким рівнем мотивації досягнення. Так, у ХГПА на четвертому курсі навчається 66,6% студентів з низьким рівнем мотивації досягнення (на третьому курсі таких студентів 50,0%), у ХДАФК на четвертому курсі навчається 61,3% студентів з низьким рівнем мотивації досягнення (на третьому – 47,1%), а у ВДПУ відповідно – 58,5% (на третьому – 48,1%). Результати дослідження свідчать про те, що збільшення на четвертому курсі кількості студентів з низьким рівнем мотивації досягнення проходить за рахунок змен-

шення кількості студентів із середнім рівнем мотивації досягнення. Відзначена закономірність характерна для усіх навчальних закладів, студенти яких взяли участь у дослідженні.

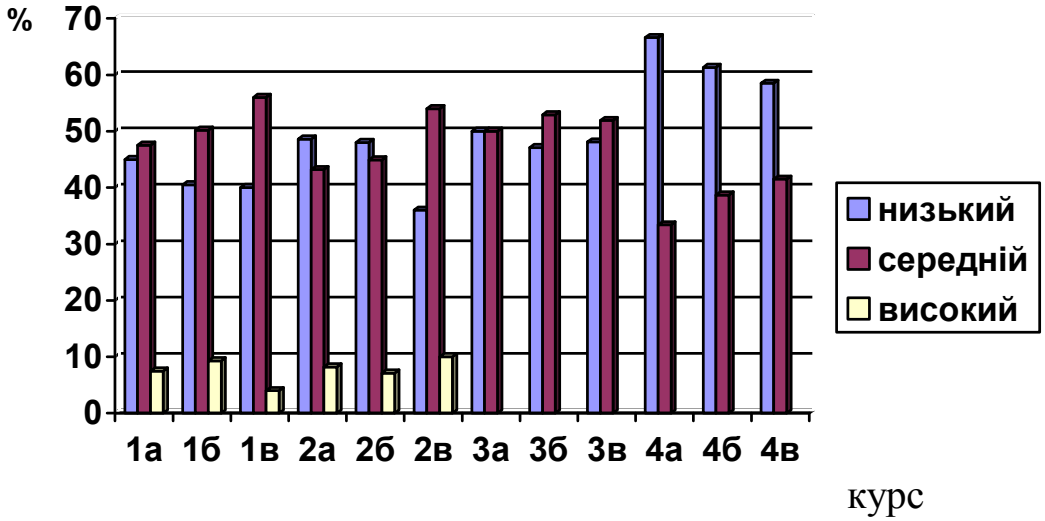

Рис. 2. **Динаміка змін за період навчання у виші потреби досягнення у студентів ХГПА (а), ХДАФК (б), ВДПУ (в)**

Висновки:

1. В середовищі студентської молоді високий рівень мотивації досягнення має достатньо сталу величину і проявляється в середньому в кожному ВНЗ близько у 3,3%–4,4% студентів.

2. Отримані результати свідчать про те, що співвідношення кількості студентів, які мають середній і низький рівень мотивації досягнення, має нестабільний характер і не залежить від профілю ВНЗ.

3. Результати проведеного аналізу свідчать про існування загальної тенденції, яка свідчить про те, що у студентів за період їх навчання у ВНЗ знижується мотивація досягнення.

Перспективи подальших розвідок. Надалі планується дослідити рівень прояву мотивації досягнення у спортсменів, які спеціалізуються в різних видах спорту та мають різний рівень спортивної кваліфікації.

Список літератури

1. Большая энциклопедия психологических тестов. – М. : Эксмо, 2007. – С. 20 – 21 с.
2. *Бех І. Д.* Виховання особистості: Сходження до духовності / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
3. *Власов Г. В*. Формування здорового способу життя студентів вищих медичних навчальних закладів / Г. В. Власов. – Донецьк, 2013. – 155 с.
4. *Дипроуз Д*. Мотивация / Д. Дипроуз. – М. : Эксмо, 2008. – 256 с.
5. *Добреньков В. И*. Социология : Учебник / В. И. Добреньков, А. И. Кравченко. – М. : ИНФА–М, 2007. – 624 с.
6. *Ильин Е. П*. Психология спорта / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – 352 с.
7. *Круцевич Т. Ю*. Формування ціннісних категорій особистої фізичної культури студентів у системі вищої освіти / Т. Ю. Круцевич, О.Ю.Марченко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 2. – С. 78 – 81.
8. *Леонтьев А. Н*. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М. : МГУ, 1972. – 575 с.
9. *Лотоненко А. В*. Физическая культура и здоровье : Монография / А. В. Лотоненко, Г. Р. Гостев, С. Р. Гостева, О. А. Гргорьева. – М. : Еврошкола, 2008. – 450 с.
10. *Маслоу А. Г.* Мотивация и личность/ Абрахам Г. Маслоу ; [пер. с англ. Татлыбаевой А. М.]. – СПб. : Евразия, 1999. – 478 с.

11. *Спиркин А. Г.* Философия : Учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 1999. – 816 с.

12. *Сутула В. А.* Физкультурология (проблемы и перспективы развития) / В. А. Сутула. – Х. : Гелиос, 2004. – 176 с.

13. *Шапиро С. А.* Мотивация / С. А. Шапиро. – М. : Гросс-Медиа, Росбух, 2008. – 224 с.

14. *Уэйнберг Р.* Основы психологии спорта и физической культуры / Р. Уэйнберг, Д. Гоулд. – К. : Олимп. л-ра, 1998. – 334 с.

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ МОТИВАЦИИ ДОСТИЖЕНИЯ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ РАЗНОГО ПРОФИЛЯ

Вячеслав ШУТЕЕВ, Ольга СУТУЛА, Наталия КОЧИНА, Василий СУТУЛА

Харьковская государственная академия физического воспитания

Аннотация. Цель исследования заключалась в анализе особенностей проявления мотивации достижения у студентов высших учебных заведений различного профиля. В социологическом исследовании приняли участие 1029 студентов пяти вузов. Результаты исследования свидетельствуют о том , что в среде студенческой молодежи высокий уровень мотивации достижения имеет постоянную величину и проявляется в среднем в 3,3–4,4 % студентов. Полученные результаты свидетельствуют о существовании общей тенденции уменьшения мотивации достижения у студентов за период их обучения в вузе.

Ключевые слова: мотивация, потребность, достижения, студенты, обучение, высшее учебное заведение, оценка, норма.

FEATURES OF MOTIVATION FOR ACHIEVEMENT AMONG UNIVERSITY STUDENTS OF DIFFERENT LEVEL

Vyacheslav SHUTYEYEV, Ol'ha SUTULA, Nataliya KOCHINA, Vasyl' SUTULA

Kharkov State Academy of Physical Culture

Abstract. The aim of the study was to analyze the characteristics of the manifestation of motivation for achievement among university students in various fields. In the survey 1029 students attended five high schools. The survey results indicate that among the student youth motivation for high achievement is constant and is manifested by an average 3,3 % -4,4 % of the students. These results suggest that there is a general tendency, which suggests that the students during their studies at the university reduced their motivation for achievement.

Key words: motivation, need, achieve, students, training, institution of higher education, comments, norm.